

Daniela Stoicescu

Oana-Mari Solomon

Cristina Rizea

Educație plastică

5

Manual pentru clasa a V-a

Cuprins

I. Diversitate	7	Lecția 4. Contraste valorice între lumină și umbră	43
Lecția 1. Recapitulare. Materiale și tehnici de lucru	8	Recapitulare	45
Lecția 2. Arte plastice: ramuri, genuri, spațiul plastic	11	Evaluare	46
Lecția 3. Atelier de artist. Mapa de lucrări	14	V. Adevăr	47
Recapitulare	15	Lecția 1. Amestecuri cromatice și acromatice: nuanțe și griuri	48
Evaluare	16	Lecția 2. Pictura în culori de apă. Tratarea picturală	51
II. Curaj	17	Lecția 3. Efectele emoționale ale acordurilor de culori	53
Lecția 1. Elemente de limbaj plastic: punctul ...	18	Recapitulare	55
Lecția 2. Elemente de limbaj plastic: linia	19	Evaluare	56
Lecția 3. Desenul în creion sau în cărbune	21	VI. Echilibru	57
Lecția 4. Elemente de limbaj plastic: pata	23	Lecția 1. Imaginea plastică bidimensională, plană	58
Recapitulare	25	Lecția 2. Noțiuni de compoziție. Compoziția liberă. Unitatea compoziției	59
Evaluare	26	Lecția 3. Organizarea spațiului plastic închis sau deschis prin linie și pată. Centrul de interes	61
III. Claritate	27	Lecția 4. Compoziții cu dominantă verticală, orizontală, oblică	64
Lecția 1. Elemente de limbaj plastic: forma bidimensională	28	Recapitulare	67
Lecția 2. Elemente de limbaj plastic: forma tridimensională	29	Evaluare	68
Lecția 3. Modelajul în lut	30	VII. Unicitate	69
Lecția 4. Activarea simțurilor prin materialele din care sunt făcute obiectele de artă asupra privitorului. Experiențe cu diferite materiale și tehnici	31	Lecția 1. Comentariu de artă	70
Recapitulare	33	Lecția 2. Vedere de ansamblu asupra istoriei artei universale; periodizare	71
Evaluare	34	Recapitulare	74
IV. Prietenie	35	Evaluare	75
Lecția 1. Culorile spectrului solar. Clasificarea culorilor: culori primare, culori binare de gradul I și II	36	Recapitulare finală	76
Lecția 2. Clasificarea culorilor: culori calde și reci, culori complementare. Nonculori	38	Evaluare finală	78
Lecția 3. Elemente de limbaj plastic: culoare, valoare	41	Dicționar	80

Structura unei unități tematice

un citat înțelept, care să te inspire

numărul și titlul unității tematice

competențe

titlurile lecțiilor

imagini care au legătură cu lecțiile
din unitatea tematică respectivă

exemplu de pagini
care conțin o lecție

Competențe generale și specifice, conform programei școlare pentru disciplina *Educație plastică pentru clasele a V-a – a VIII-a*, aprobată prin ordinul Ministerului Educației Naționale nr. 3393/2017:

- 1. Receptarea cu sensibilitate și spirit critic a mesajelor artistic-vizuale în scopul formării culturii artistice de bază.**
  - 1.1. Conștientizarea existenței unui mesaj transmis prin limbaj artistic.
  - 1.2. Observarea elementelor de limbaj în lucrări de artă și în compoziții proprii.
  - 1.3. Observarea diferențelor între forme de comunicare artistică, plastică și decorativă, care apar de-a lungul timpului, în diferite culturi.
- 2. Utilizarea de instrumente și tehnici variate specifice artelor vizuale, plastice și decorative.**
  - 2.1. Utilizarea adecvată a diferitelor instrumente, materiale și tehnici specifice artelor vizuale, plastice și decorative.
  - 2.2. Explorarea registrului expresiv al limbajului plastic utilizând tehnici specifice.
- 3. Exprimarea ideilor, sentimentelor și a mesajelor, utilizând limbajul artistic-visual în contexte variate.**
  - 3.1. Crearea de produse artistice.
  - 3.2. Implicarea în evenimente culturale școlare și extrașcolare care valorifică artele vizuale.

„Pictura este poezia care se observă mai degrabă decât se simte.”

Leonardo da Vinci

Introducere

„Ora de Educație plastică se terminase de mult timp, dar Vashti nu se clintea de pe scaun. Coala ei rămăsese albă.

Profesoara lui Vashti s-a aplecat asupra foii și a exclamat:

- Ah, ia te uită! Un urs polar într-o furtună de zăpadă!
- Ha, ha, zâmbi Vashti cu jumătate de gură. Asta e, nu pot desena!
- Haide, pornește de la un semn și vezi unde ajungi.

Vashti a luat în grabă un creion cu vârful tocit și a împuns foaia, lăsând un semn apăsător:

– Iată!

Profesoara a luat foaia de hârtie și a studiat-o cu atenție.

– Acum, semnează-o!

Vashti s-a gândit pentru moment.

– Ei bine, NU POT eu desena, dar cu siguranță mă POT semna.

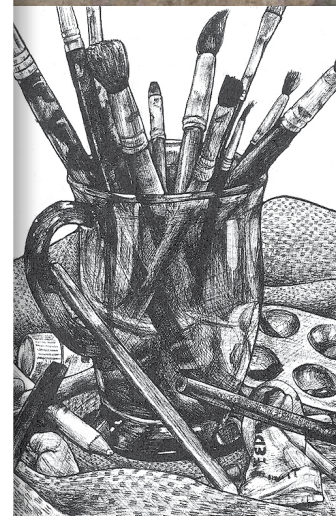
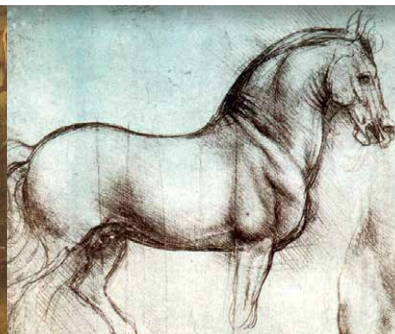
Săptămâna următoare, când Vashti a intrat în sala de arte, a rămas surprinsă de ce a văzut atârnat pe perete. Era puncticulul desenat de ea – PUNCTUL EI! Înălțat!” (fragment din *The Dot – Punctul*, de Peter H. Reynolds)

Dragi elevi de clasa a V-a, oare vi se pare cunoscută o astfel de experiență? V-ați spus vreodată în gând sau cu voce: NU POT! Și în mod specific, Nu pot desena, nu pot picta, nu pot modela etc.? Ce-ați zice să înlocuiți NU POT cu NU POT ÎNCĂ?

Pentru că la disciplina *Educație plastică* veți continua să descoperiți ceea ce ați început deja în ciclul primar la *Arte vizuale și abilități practice*, și anume faptul că arta plastică se învață, așa cum se învață cititul, scrisul și socotitul. Este adevărat că poate părea dificil la început, dar se spune că *nu poți să devii mai bun la ceva, dacă nu faci acel lucru*.

Prin urmare, porniți în călătorie! Acest manual este o resursă pentru a afla și a exersa lucruri noi, pentru a face legătura cu ceea ce învățați la alte discipline și pentru a înțelege cât de importantă este ARTA în viața noastră de zi cu zi.

Să fie învățare cu folos!

„Diversitatea dă
frumusețe vieții.”
Autor anonim

I

Diversitate

1. Recapitulare.
Materiale și tehnici de lucru

2. Arte plastice:
ramuri, genuri, spațiul plastic

3. Atelier de artist. Mapa de lucrări

Recapitulare

Evaluare

Competențe
specifice:
2.1; 3.1; 3.2

Lecția 1. Recapitulare. Materiale și tehnici de lucru

Diversitate este cuvântul-cheie, în ceea ce privește materialele și tehnicile de lucru folosite la disciplina *Educație plastică*.

Artiștii din trecut și din prezent au căutat și caută permanent căi noi pentru a face produse unice, iar resursele și tehnicile pe care le-au folosit și le folosesc sunt în legătură directă cu felul în care omenirea a evoluat.

Există instrumente și materiale care astăzi pot fi văzute doar la colecționarii pasionați (date mai departe din generație în generație), sau în muzee, după cum sunt și altele care și-au păstrat locul în atelierelor de creație, căpătând fețe mai moderne.

Privește imaginile **A, B, C, D, E, G, H** și amintește-ți câteva instrumente, materiale și tehnici pe care le-ai folosit sau despre care ai aflat la disciplina *Arte vizuale și abilități practice*, din clasa pregătitoare până în clasa a IV-a.

Acuarele (fig. **A**): culori în stare solidă, care se obțin din amestecul unor pigmenți* cu alte substanțe naturale, cu scop de liant* (de exemplu, cu gumă arabică, obținută din anumite specii de salcâm).

De cele mai multe ori, sunt compartimentate în casete de plastic de dimensiuni și forme diferite, dar, mai nou, se pot găsi și în tuburi. Se diluează* cu apă și nu au putere de acoperire.

Pensule (fig. **A, B**): au diferite forme și mărimi; sunt alcătuite din fire de păr natural (de porc, de veveriță etc.) sau din fibre sintetice, prinse într-o coadă de lemn sau de plastic; se folosesc în pictură pentru întinderea culorilor.

Tehnicile acuarelilor: se bazează pe transparentă, care lasă să se întrevadă fondul alb al hârtiei. Lucrările în acuarelă au un aspect luminos și delicat. Uscarea imediată necesită o execuție rapidă. Se poate lucra:

- ud pe ud* – se udă întâi hârtia cu pensula înmuiată în apă, sau în apă și foarte puțină culoare, apoi se continuă pictura pe fondul ud (fig. **B**);
- uscat pe uscat* – pensula uscată se înmoaie în culoare din tub, fără apă, și se trage pe deasupra suprafeței uscate a hârtiei albe sau acoperite deja cu o culoare care s-a uscat;
- uscat pe umed* – pensula uscată se înmoaie în culoare din tub, fără apă și se așază pe suprafața umedă a hârtiei;
- umed pe uscat* – pensula înmuiată în apă și culoare se folosește pe o suprafață uscată.

Tehnica acuarelilor

Tempera, guașe (fig. C): culori pastă realizate din pigmenți amestecați cu un liant, care se diluează cu apă.

Sunt prezentate în tuburi, borcane de plastic sau de sticlă. Spre deosebire de acuarele, au o bună putere de acoperire, care este netedă, uniformă, clară.

Paletă de pictură (fig. C): suport de lemn, de plastic etc., pe care se realizează amestecuri de culori.

Blocuri sau caiete pentru desen (fig. C): hârtie de mărimi și grosimi diferite. Cu cât foaia este mai groasă, cu atât suportă mai bine pictura cu ajutorul culorilor care se diluează cu apă.

Tehnica picturii în tempera sau guașă (fig. D): este una dintre cele mai vechi tehnici de pictură; se aplică în straturi subțiri, transparente sau semiopace (lipsite de transparență). După uscare, aspectul este fin și mat*.

Culorile în ulei (fig. C): sunt realizate dintr-un pigment care se amestecă cu un liant – uleiul vegetal. Ele au o consistență* untoasă și nu se diluează în apă, ci în alte substanțe.

Tehnica picturii în culori de ulei este și ea una dintre tehnicile vechi de pictură.

Culori acrilice (fig. E): se spune despre ele că sunt culorile secolului XXI, pentru că au avut mare succes în rândul pictorilor din întreaga lume. Pot fi diluate cu apă și se pot aplica pe orice tip de suprafață: pânză, lemn, hârtie, piatră, sticlă, chiar și metal sau plastic.

E

Știi că...

...în partea de nord a Spaniei, în grotle (peșterile) de la Altamira, au fost descoperite picturi inspirate din lumea animală, care datează de peste 10 000 de ani? (fig. F)

Se crede că la realizarea lor au fost folosiți pigmenți naturali obținuți din pământuri colorate amestecate cu un liant natural: lapte, gălbenuș de ou etc.

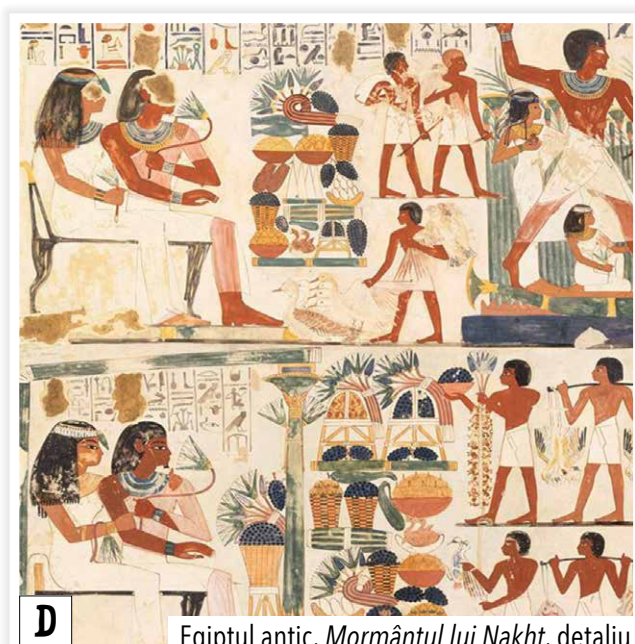

F

Picturi în grotle de la Altamira

C

D

Egiptul antic, Mormântul lui Nakht, detaliu

Tehnica desenului în creion

G

H

Tehnica modelajului

Tehnica colajului: se lipesc pe un suport (carton, coală de hârtie) materiale diverse (hârtie, piele, textile, lemn etc.) pentru a obține un tablou (fig. J).

J

Creioanele pentru desen (fig. G): sunt mine de grafit învelite într-un corp din lemn.

Cărbunele natural (fig. G): poate fi obținut din lemn de tei, din viță-de-vie, din bețe de salcie etc., prin ardere.

Tehnica desenului în creion sau în cărbune (fig. G) constă în redarea unei imagini cu ajutorul liniei pe un suport. Cărbunele a fost primul material întrebuintat în reprezentările din desen – sunt dovezi ale folosirii lui în grottele din Africa, Spania și Franța, cu zeci de mii de ani în urmă.

Lutul (sau argila – rocă foarte răspândită în natură) a fost folosit din cele mai vechi timpuri, în toate culturile. Cu ajutorul **tehnicii modelajului** (fig. H), oamenii au realizat din lut obiecte de uz casnic, personal etc.

În trecut, se foloseau diverse ustensile pentru a decora vasele de ceramică sau podoabele: oase de animale, bucăți de piatră sau de lemn cu capete ascuțite etc.

Astăzi se folosesc instrumente realizate special pentru modelaj (fig. I):

- *eboșoar* – instrument din lemn, metal sau os;
- *miretă* – instrument cu corp din lemn, cu sârmă dură la cele două capete.

Alte materiale folosite în modelaj sunt: **plastilina, pasta de modelaj, ipsosul, pasta de hârtie.**

I

Aplicație

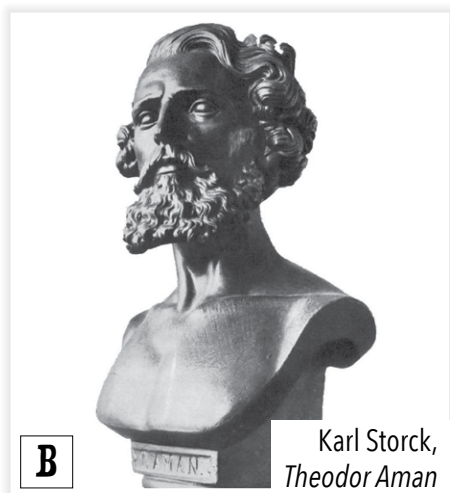
Realizează o lucrare cu un subiect la alegere, folosind instrumentele, materialele și tehnicile care îți plac cel mai mult.

Lecția 2. Arte plastice: ramuri, genuri, spațiul plastic

Nevoia oamenilor de frumos, de echilibru și de armonie a existat din cele mai vechi timpuri. Această nevoie i-a făcut să se exprime creativ sub o multitudine de forme, adică prin ARTĂ.

Atunci când spunem ARTĂ, ne referim la mai multe domenii: artă plastică, artă dramatică, muzică și literatură.

B

Karl Storck,
Theodor Aman

A

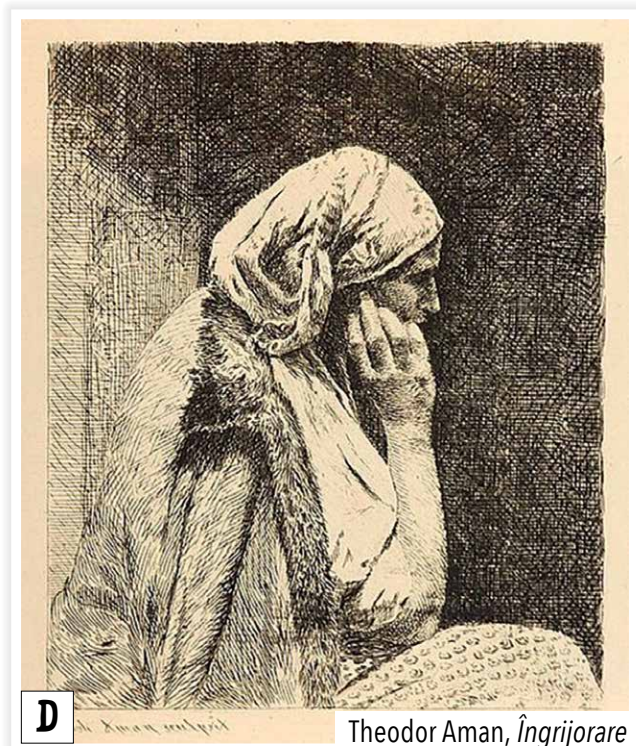
Opera Națională, București

Să punem sub lupă **arta plastică** și ramurile ei. Privește cu atenție imaginile **A, B, C, D**, și vei descoperi ramurile artelor plastice: arhitectura, sculptura, pictura și grafica.

C

Ștefan Luchian, *Florăreasa*

D

Theodor Aman, *Îngrijorare*

Spațiul artistic în care creatorul reprezintă felul său de a privi și de a înțelege lumea se numește **spațiu plastic**. De exemplu, atunci când un desenator lasă urme cu creionul pe o foaie de desen, aceasta devine un spațiu plastic. Fiecare dintre imaginile **A, B, C și D** are propriul spațiu plastic.

2.1. ARHITECTURA este arta și știința proiectării clădirilor (fig. E) și a unor structuri care nu sunt clădiri (fig. F). Arhitectul roman Vitruviu (sec. I î.Hr.) spunea că o clădire bună ar trebui să fie durabilă, adică rezistentă, utilă și plăcută la vedere.

E

Cazinoul din Constanța

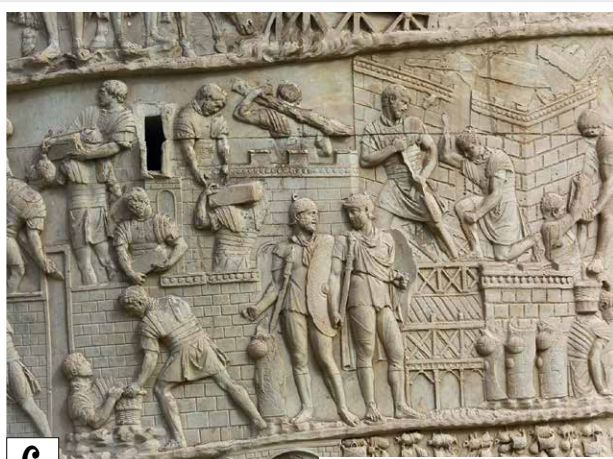
F

Arcul de Triumf, București

2.2. SCULPTURA se realizează prin cioprire în lemn sau în piatră, prin modelare a lutului sau prin turnare a metalelor (bronz). Sculptorii pot să realizeze mai multe **genuri** de sculpturi: în **relief**, adică forme modelate pe o suprafață plană (fig. G) și în **ronde-bosse**, adică forma ce poate fi văzută de jur împrejur (fig. H).

Relieful poate fi de mai multe feluri: *basorelief* sau *relief plat, relief* (fig. G) și *altorelief* sau *relief înalt*.

G

Columna lui Traian, detaliu

H

Dimitrie Paciurea, Gigantul

2.3. PICTURA este o ramură a artelor plastice care reprezintă o posibilă realitate în imagini artistice create cu ajutorul culorilor de ulei și al culorilor de apă – tempera, guașe, acuarelă, acril – aplicate pe suprafețe de pânză, de hârtie, de lemn, de sticlă, pe perete etc.

Imaginile I, J, K exemplifică trei genuri ale picturii: *peisajul* (fig. I), *portretul* (fig. J) și *natura moartă* (fig. K).

I

Ion Andreescu, Câmp înflorit